

Bruksela, dnia 28.3.2008 r.
KOM(2008) 159 wersja ostateczna

2008/0064 (COD)

Wniosek
DECYZJA PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO I RADY
dotycząca Europejskiego Roku Twórczości i Innowacji (2009)
(przedstawiona przez Komisję)

UZASADNIENIE

Europejski Rok Twórczości i Innowacji (2009)

1. WPROWADZENIE

Europie potrzebne jest rozwinięcie zdolności twórczych i innowacyjnych z powodów zarówno społecznych, jak i gospodarczych. Rada Europejska wielokrotnie podkreślała kluczową rolę innowacji w zapewnieniu Europie zdolności do skutecznego sprostania wyzwaniom globalizacji i wykorzystania szans z nią związanych. Na przykład w grudniu 2006 r. Rada Europejska stwierdziła, że „Europa potrzebuje podejścia strategicznego, którego celem będzie stworzenie warunków sprzyjających innowacjom, tak by wiedza mogła być wykorzystywana do przygotowywania innowacyjnych produktów i usług”¹. Nowoczesna gospodarka, koncentrująca się na tworzeniu wartości dodanej poprzez lepsze wykorzystanie wiedzy oraz szybkie wprowadzanie innowacji, wymaga upowszechniania potencjału wynikającego z twórczych zdolności w sposób obejmujący ogół ludności. Potrzebne są zwłaszcza takie umiejętności i kompetencje, które umożliwiają ludziom wykorzystywanie szans, jakie niosą zmiany, i otwarcie na nowe idee promujące innowacje i aktywne uczestnictwo w społeczeństwie opartym na wiedzy i charakteryzującym się różnorodnością kulturową.

Potencjał w zakresie innowacyjności wiąże się ściśle z twórczością, rozumianą jako cecha indywidualna, której podstawą są umiejętności i wartości kulturowe i międzyludzkie. Aby w pełni wykorzystać twórczość, musi być ona szeroko rozpowszechniana wśród ludzi. Rada Europejska ponownie zaakcentowała rolę kształcenia i szkolenia jako decydującego czynnika pobudzającego twórczość, innowacje i konkurencyjność w marcu 2007 r., przedstawiając koncepcję „trójkąta wiedzy”, obejmującego edukację, badania naukowe i innowacje².

¹ Konkluzje Prezydencji – Bruksela, 14-15 grudnia 2006 r., pkt 28.

² Konkluzje Prezydencji – Bruksela, 8-9 marca 2007 r.

Program prac „Edukacja i szkolenie 2010”³ oraz wspólnotowe programy działań w zakresie polityki uczenia się przez całe życie i młodzieży, a także w dziedzinach pokrewnych, jak kultura, umożliwiają wymianę doświadczeń i praktycznych wzorców na poziomie europejskim oraz pogłębienie świadomości zaangażowanych podmiotów co do sposobów promowania twórczości i rozwijania innowacyjności. W szczególności zalecenie Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 18 grudnia 2006 r. w sprawie kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie⁴ określa europejskie ramy odniesienia obejmujące osiem kompetencji kluczowych (definiowanych jako połączenie wiedzy, umiejętności i postaw) oraz określające szeroki program kształcenia i szkolenia na wszystkich etapach życia. Wiele z tych kompetencji, jak „kompetencje matematyczne i podstawowe kompetencje naukowo-techniczne”, „kompetencje informatyczne”, „umiejętność uczenia się”, „kompetencje społeczne i obywatelskie”, „inicjatywność i przedsiębiorczość” oraz „świadomość i ekspresja kulturalna” ma znaczenie dla twórczości i innowacji w obszarach osobistych, międzyludzkich i międzykulturowych.

Ogłoszenie Europejskiego Roku może skutecznie pomóc w sprostaniu wyzwaniom poprzez zwiększenie świadomości obywateli, rozpowszechnianie informacji o dobrych praktycznych wzorcach, stymulowanie badań, twórczości i innowacji oraz pobudzanie dyskusji na temat polityki i jej zmian. Dzięki połączeniu działań na szczeblu wspólnotowym, krajowym, regionalnym i lokalnym oraz umożliwianiu uczestnictwa zainteresowanym podmiotom może to stworzyć efekt synergii w zakresie akcji informacyjnych i uświadamiających oraz sprzyjać skoncentrowaniu dyskusji programowej na konkretnych zagadnieniach.

Celem na 2009 rok jest promowanie twórczości i zdolności innowacyjnych jako kluczowych kompetencji, dostępnych wszystkim. Jest to zgodne z komunikatem Komisji „*Szeroko zakrojona strategia innowacyjna dla UE*”, w której stwierdzono, że „Trzonem polityki powinna być przede wszystkim edukacja, ponieważ stanowi ona główną podporę dla innowacji. Konieczna jest promocja talentów i kreatywności od najwcześniejszych lat”⁵. Istotną rolę wspierającą wobec tej inicjatywy odgrywa zatem program „Uczenie się przez całe życie”. Wsparciem dla Europejskiego Roku będą również, w odpowiednim zakresie, inne polityki i programy dotyczące poszczególnych dziedzin, takich jak przedsiębiorstwa, społeczeństwo informacyjne, badania naukowe, spójność i rozwój obszarów wiejskich.

2. KONTEKST

Twórczość jest cechą ludzką wyrażającą się w wielu dziedzinach i obszarach, począwszy od dzieł sztuki, produktów rzemiosła i projektów, poprzez przełomowe osiągnięcia naukowe, po przedsiębiorczość, również w kontekście społecznym. Wielowymiarowy charakter twórczości oznacza, że podstawą twórczości i innowacji może być wiedza dotycząca wielu różnych dziedzin, zarówno technicznych, jak i innych. Innowacja to pomyślnie urzeczywistnianie nowych idei – twórczość jest jej niezbędnym warunkiem. Nowe produkty, usługi, procesy, strategie i organizacje wymagają tworzenia nowych idei i związków pomiędzy nimi. Dlatego też twórcze myślenie i biegłość w rozwiązywaniu problemów to kompetencje równie

³ Edukacja i szkolenie 2010 – powodzenie strategii lizbońskiej zależy od pilnych reform: wspólny raport przyjęty przez Radę i Komisję w dniu 26 lutego 2004 r. Zob. również szczegółowy program prac dotyczący dalszych działań związanych z celami systemów kształcenia i szkolenia w Europie – Dz.U. C 142 z 14.6.2002, s. 1.

⁴ Zalecenie 2006/962/WE, Dz.U. L 394 z 30.12.2006, s. 10.

⁵ COM(2006) 502 wersja ostateczna.

niezbędne w kontekście gospodarczym i społecznym, jak i w sztuce i dziedzinach jej pokrewnych.

Wspólne aspekty twórczości i innowacji w kontekście artystycznym oraz techniczno-gospodarczym nie zawsze są dostrzegane w wystarczającym stopniu. Istotnym efektem Roku Twórczości i Innowacji będzie powiązanie tych dwóch kontekstów i pokazanie na konkretnych przykładach, jak wartościowe może być łączne uwzględnienie pojęć twórczości i innowacji w różnorodnych dziedzinach, np. w szkołach, uczelniach oraz organizacjach prywatnych i publicznych.

Ważne, a często niewykorzystane źródło innowacji znajduje się nieraz poza ramami organizacji – jest nim sam użytkownik. Jego potrzeby mogą być punktem wyjścia do opracowywania i projektowania nowych, bardziej konkurencyjnych produktów i usług lub udoskonalania już istniejących. Posiadając odpowiednie kompetencje, użytkownicy mogą nie tylko kreować, jako konsumenci, warunki rynkowe sprzyjające innowacjom, ale także rozwiązywać nieprzewidziane problemy i sami uczestniczyć w opracowywaniu produktów i usług. Korzystne efekty zaangażowania konsumentów są odpowiedzią na pytanie, dlaczego producenci nowych technologii współpracujący ściśle z użytkownikami osiągają sukcesy w zakresie innowacji.

Związek pomiędzy kompetencjami a innowacją jest dynamiczny: postawy oraz wiedza i umiejętności ludzi stymulują innowacje, a te z kolei kształtują popyt na umiejętności – zarówno na poziomie społeczeństwa, jak i przedsiębiorstwa. Niemożliwe jest określenie jednego zestawu umiejętności, który byłby receptą na innowacyjny sukces we wszystkich okolicznościach. Procesy innowacyjne mają w coraz większym stopniu charakter sieciowy, wielodyscyplinowy i nastawiony na rozwiązywanie problemów, co powoduje coraz większe zapotrzebowanie na umiejętności ogólne, takie jak umiejętność uczenia się i zdolność do efektywnej interakcji z innymi. Dlatego tak ważne jest rozpatrywanie kompetencji jako połączenia wiedzy, umiejętności i postaw, jak opisano to w zaleceniu dotyczącym kluczowych kompetencji. Postawy wobec zmian mogą być równie ważne, jak kwalifikacje formalne.

Niezbędną podstawę zdolności twórczych i innowacyjnych stanowi motywacja i inicjatywność. Fundamenty tych cech kształtują się we wczesnych fazach rozwoju osobistego. Rozwijaniu twórczości poświęca się znaczną część programu szkolnego w młodszych klasach, ale w toku dalszej nauki jej udział znacznie spada. Jednym z głównych wyzwań stojących przed systemami edukacji jest zatem podtrzymanie u dzieci i młodych ludzi iskry twórczości. Sposobami na to są między innymi większe akcentowanie przedmiotów rozwijających twórczość, opracowywanie nowych metod uczenia się i zachęcanie do różnych aktywności pozalekcyjnych.

Jednocześnie niezbędne w przygotowaniu ludzi do skutecznego i konstruktywnego uczestnictwa w życiu społecznym i zawodowym, szczególnie w społeczeństwach o coraz większej różnorodności, są kompetencje międzykulturowe i międzyludzkie. Kompetencje obywatelskie przygotowują osoby do pełnego uczestnictwa w życiu obywatelskim na podstawie znajomości pojęć i struktur społecznych i politycznych oraz poczuwania się do aktywnego i demokratycznego uczestnictwa. Wymienione umiejętności i zasoby wiedzy mają zatem istotne znaczenie w pobudzaniu twórczości i innowacyjności.

Rosnąca presja w kierunku rozwijania twórczości, innowacyjności i krytycyzmu oznacza, że tradycyjne metody pedagogiczne, opierające się na bezpośrednim nauczaniu metodą wykładu,

nie są już adekwatne. Zastępuje się je modelami bardziej skoncentrowanymi na osobie uczącej się, których podstawą jest czynne zaangażowanie tej osoby w proces refleksji i interpretacji. Uczenie się odbywa się w interakcji z innymi, co prowadzi do twórczego przekształcania praktyk i nawyków społecznych. Kultura organizacji sprzyjająca otwartości i twórczości jest niezbędnym warunkiem wstępnym pomyślnego przebiegu uczenia się i kształtowania innowacyjności.

3. KONSULTACJE Z ZAINTERESOWANYMI STRONAMI ORAZ SPODZIEWANE SKUTKI

3.1. Konsultacje z zainteresowanymi stronami

Z członkami Parlamentu Europejskiego oraz z państwami członkowskimi przeprowadzono nieformalne dyskusje dotyczące organizacji Europejskiego Roku Twórczości i Innowacji na bazie istniejących programów. Treść inicjatywy spotkała się z powszechnym dobrym przyjęciem, a rosnąca liczba próśb o dalsze informacje ze strony szerokich kręgów zainteresowanych podmiotów wskazuje, że istnieje duże zapotrzebowanie na tego rodzaju akcję.

3.2. Spodziewane skutki

W ramach programu prac „Edukacja i szkolenie 2010” powstaje wiele dokumentów, w tym dwuletnie sprawozdania dotyczące współpracy w szerokim zakresie kwestii związanych z kształceniem i szkoleniem, a także zalecenia lub inne niewiążące zasady lub narzędzia dotyczące konkretnych tematów, jak np. uznawanie umiejętności nabytych w ramach nieformalnego bądź pozaformalnego uczenia się lub poradnictwo przez całe życie. Jednak wiele działań i ich produktów adresowanych jest głównie do osób pracujących w sektorze edukacji oraz do decydentów i nie są one wystarczająco dostrzegalne dla ogółu opinii publicznej.

Europejski Rok, koncentrujący się na rozwijaniu twórczości i innowacyjności, stanowiłby okazję do zwrócenia uwagi opinii publicznej na wspomniane efekty programu prac w sposób przystępny i przemawiający do wyobraźni przy jednoczesnym wykorzystaniu wyników analiz oraz zaleceń politycznych zatwierdzonych już na szczeblu europejskim. Dałby również szansę zaangażowanym podmiotom, w tym instytucjom i organizacjom społeczeństwa obywatelskiego działającym na szczeblu europejskim, krajowym, regionalnym lub lokalnym, na wywarcie większego wpływu i rozpropagowanie swoich działań poprzez uczestnictwo w inicjatywie ogólnoeuropejskiej. Europejski Rok przyczyni się zatem do zwiększenia potencjału procesów prowadzonych już w ramach programu prac „Edukacja i szkolenie 2010” i do wytworzenia masy krytycznej działań zmierzających do rozwoju umiejętności związanych z twórczością i innowacją. W ramach Roku zostaną również wykorzystane wyniki Europejskiego Roku Dialogu Międzykulturowego (2008) poprzez zaakcentowanie istotnego znaczenia umiejętności międzyludzkich i międzykulturowych w rozwijaniu twórczości i zdolności innowacyjnych w warunkach różnorodności kulturowej.

Dzięki temu można oczekiwać, że skutki Europejskiego Roku Twórczości i Innowacji będą równie znaczące, jak efekty poprzednich inicjatyw tego typu w dziedzinie edukacji, np. Europejskiego Roku Uczenia się przez Całe Życie (1996) i Europejskiego Roku Edukacji przez Sport (2004). Obecna koncentracja na konkurencyjności, wiedzy i umiejętnościach w kontekście strategii lizbońskiej będzie prawdopodobnie sprzyjać zainteresowaniu uczestników efektami Roku.

Do promowania twórczości i innowacyjności przyczyniają się już, bezpośrednio lub pośrednio, działania w obszarach polityki innych niż edukacja, takich jak przedsiębiorstwa, media, spójność, rozwój obszarów wiejskich oraz badania naukowe. Komisja będzie korzystać z tych działań w celu zwiększenia potencjału Roku.

4. ASPEKTY PRAWNE WNIOSKU

4.1. Krótki opis celów działania i proponowanych środków

Ogólnym celem Europejskiego Roku Twórczości i Innowacji jest promowanie twórczości dla wszystkich jako siły napędowej innowacji i jako głównego czynnika rozwoju kompetencji osobistych, zawodowych, społecznych i związanych z przedsiębiorczością w drodze uczenia się przez całe życie.

Zgodnie z pojęciem uczenia się przez całe życie, zatwierdzonym w rezolucji Rady z dnia 27 czerwca 2002 r. w sprawie uczenia się przez całe życie⁶, sposoby promowania twórczości i innowacyjności będą dostosowane do wszystkich poszczególnych etapów uczenia się na przestrzeni życia, od wczesnego uczenia się, poprzez kształcenie i szkolenia obowiązkowe i nadobowiązkowe, a następnie życie zawodowe, aż po okres emerytury. Działania te będą miały zastosowanie zarówno do kształcenia formalnego, jak i nieformalnego i pozaformalnego.

Podobnie jak w przypadku innych „Europejskich Lat” podejmowane będą środki obejmujące kampanie informacyjne i promocyjne oraz wydarzenia i inicjatywy na szczeblu europejskim, krajowym, regionalnym i lokalnym mające na celu przekazanie głównych przesłań i rozpowszechnianie praktycznych wzorców. Działania w ramach Roku będą realizowane za pośrednictwem istniejących programów Wspólnoty, w szczególności programu „Uczenie się przez całe życie” 2007-2013⁷ oraz programu „Kultura” 2007-2013⁸, a także innych programów i inicjatyw, w ramach priorytetów ustalonych dla każdego z tych instrumentów na okres obejmujący rok 2009⁹. Priorytety te obejmują cele zorientowane na poszczególne sektory, takie jak: budzenie i wzmacnianie twórczości i innowacyjności lub opracowywanie innowacyjnych metod pedagogicznych obejmujących twórcze zajęcia artystyczno-naukowe w szkołach; promowanie „trójkąta wiedzy” poprzez tworzenie regionów kształcenia skupionych wokół uniwersytetów, które mają stać się siłą napędową rozwoju regionalnego; wspieranie rozwoju i transferu innowacji poprzez szkolenia zawodowe; promowanie rozwoju osobistego dorosłych poprzez rozwój ich świadomości kulturowej i zdolności twórczej ekspresji i innowacji w drodze kształcenia dorosłych, a także, w odniesieniu do wszystkich etapów uczenia się przez całe życie, działania informacyjne i wydarzenia służące rozpowszechnianiu i praktycznemu stosowaniu wyników.

Aby zagwarantować, że działania organizowane w ramach Roku będą dostosowane do potrzeb i sytuacji w każdym państwie członkowskim, a doświadczenia uzyskane na szczeblu europejskim będą miały jak najdalej idące efekty, prosi się każde państwo członkowskie o powołanie krajowego koordynatora odpowiedzialnego za uczestnictwo danego państwa w

⁶ Dz.U. C 163 z 9.7.2002, str. 1.

⁷ Decyzja nr 1720/2006/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 15 listopada 2006 r. (Dz.U. L 327 z 24.11.2006, s. 45): http://ec.europa.eu/education/programmes/llp/index_en.html.

⁸ Decyzja nr 1855/2006/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 27 grudnia 2006 (Dz. U. L 372 z 27.12.2006, s. 22).

⁹ http://ec.europa.eu/education/programmes/llp/call08/prior_pl.pdf

Europejskim Roku Twórczości i Innowacji, chyba że jest praktycznie możliwe wykonywanie tych obowiązków przez krajowego koordynatora ds. strategii lizbońskiej. Działania będą koordynowane na szczeblu europejskim przez europejską grupę kierującą, której członkami będą m.in. przedstawiciele koordynatorów krajowych.

4.2. Podstawa prawna

Podstawą dla tej inicjatywy są artykuły 149 i 150 Traktatu WE. Te dwa artykuły są często kojarzone ze sobą zgodnie z podejściem uczenia się przez całe życie, które było potwierdzone w wielu tekstach Wspólnoty (m.in. wymienionych w motywach) od ponad dekady.

4.3. Zasada pomocniczości

Wniosek jest zgodny z zasadą pomocniczości w podobny sposób, jak istniejący już program „Uczenie się przez całe życie”, który będzie istotnym narzędziem realizacji celów Roku. Podobnie jak w przypadku tego programu, cele wniosku nie mogą być osiągnięte w wystarczającym stopniu wyłącznie w drodze działania państw członkowskich, ponieważ samodzielne działania krajowe byłyby pozbawione korzyści wynikających z wymiany doświadczeń i wzorców pomiędzy państwami członkowskimi w wymiarze europejskim, służącej promowaniu kluczowych kompetencji w dziedzinie twórczości i innowacji.

Cele programu mogą być w lepszym stopniu osiągnięte w drodze działania wspólnotowego, ponieważ wspólnym założeniem „Europejskich Lat” jest stawianie czoła wyzwaniom stojącym przed Europą poprzez osiągnięcie masy krytycznej dzięki połączeniu działań zwiększających świadomość opinii publicznej i promowania debaty politycznej.

4.4. Zasada proporcjonalności

Przebieg proponowanych działań jest prosty i opiera się na istniejących programach, przewidując jednocześnie skupienie działań informacyjnych na tematach związanych z Rokiem i nie nakłada nieproporcjonalnych ograniczeń na organy administracyjne zajmujące się jego realizacją.

4.5. Wybór instrumentów

Najwłaściwszym instrumentem zapewniającym pełne zaangażowanie organu prawodawczego w opracowywanie działań związanych z Rokiem jest decyzja Parlamentu Europejskiego i Rady.

5. WPLYW NA BUDŻET

W założeniu Europejski Rok Twórczości i Innowacji nie wiąże się z koniecznością dodatkowego finansowania. Elastyczność ustalania priorytetów rocznych lub wieloletnich w ramach programu „Uczenie się przez całe życie” i innych programów związanych z celami Roku daje margines finansowy wystarczający do prowadzenia kampanii uświadamiających na skalę podobną, jak w przypadku poprzednich akcji „Europejskich Lat”. Zasoby administracyjne konieczne do realizacji działań w ramach Europejskiego Roku mogą również pochodzić z dotychczasowych budżetów administracyjnych.